

Αδιάφανες μνήμες

Του **Ακη Παπαντώνη**

«[...] λες και αυτή η λατρεία της τάξης είναι μια απόπειρα να κρατηθεί το χάος και η απροσδιοριστία τού κόσμου σε απόσταση ενός χεριού» (σ. 114)

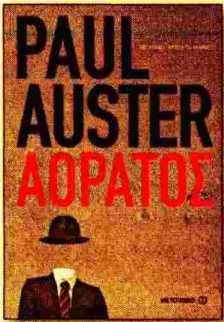
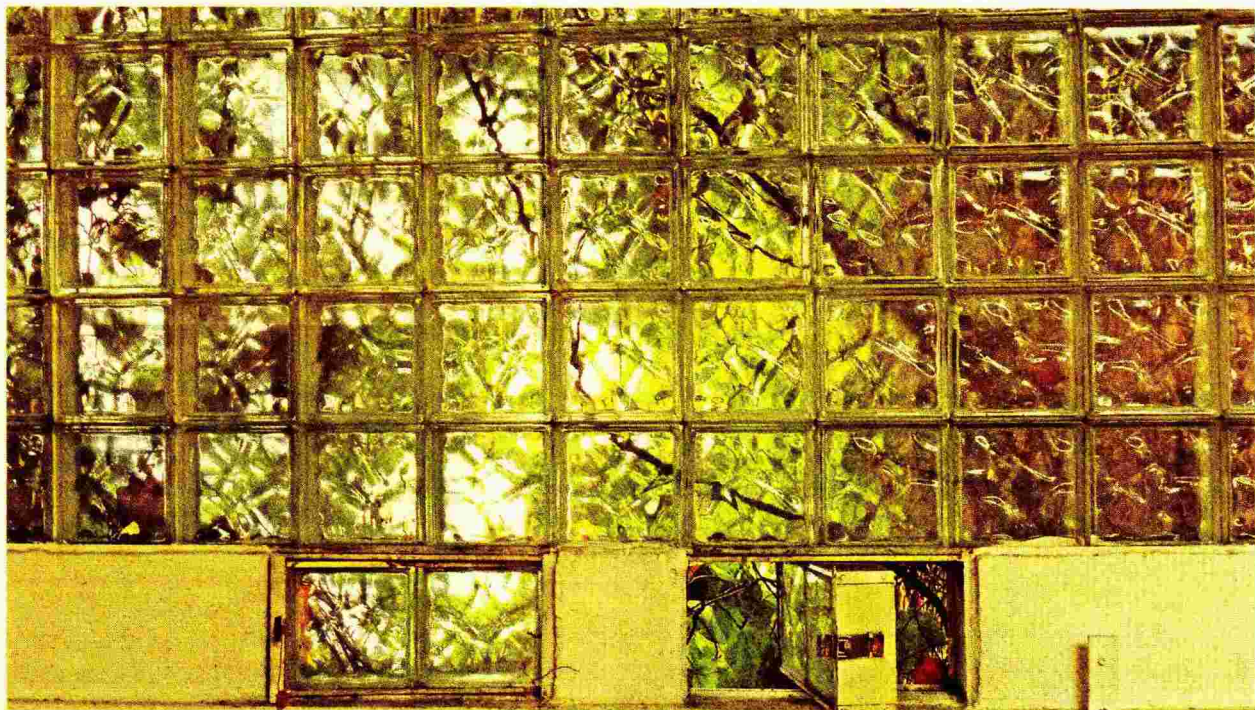
Ο Πολ Οστερ (Νιου Τζέρσεϊ, 1947), ο συγγραφέας που μας έχει (μεταξύ άλλων) δώσει την εξαιρετική «Τριλογία της Νέας Υόρκης», έχει σπουδάσει αγγλική, γαλλική και ιταλική λογοτεχνία. Απλό τις σπουδές και τα υπόλοιπα ευρεία ενδιαφέροντά του (έχει γράψει σενάρια και έχει σκηνοθετήσει ταινίες, γράφει άρθρα και κάνει μεταφράσεις), έχει προκύψει το διακριτό αφηγηματικό του στυλ: ένας συνδυασμός πλοκής τύπου «νουάρ» και εμβριθούς χαρτογράφησης της σύγχρονης αστικής μυθολογίας.

Στο δύσκολο αυτό παιχνίδι, ο Οστερ είχε μερικές φορές βρεθεί να κυνηγά την αφηγηματική πρωτοτυπία πριν από την αφήγηση αυτή καθ' εαυτήν — αυτό όμως δεν συμβαίνει στον «Αόρατο», το τελευταίο από τα έργα του που μεταφράστηκε (πιστά από τον Σπύρο Γιαννάρα) και κυκλοφορεί αυτόν τον μήνα στην ελληνική αγορά (από τις εκδόσεις Μεταίχμιο).

Το βιβλίο, μυθιστόρημα πυκνό αλλά όχι υπερβολικά πολυσέλιδο (όπως άλλωστε συνηθίζει ο Οστερ σε πείσματα «απαιτήσεων» της αγγλόφωνης αγοράς), εκκινεί την άνοιξη του 1967 (πού αλλού;) στη Νέα Υόρκη.

Ο νεαρός Ανταμ Γουόκερ —φοιτητής δημοσιογραφίας στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια και επίδοξος ποιητής— γνωρίζει ένα ζευγάρι Ευρωπαίων: τον κρυπτικό καθηγητή Ρούντολφ Μπορν (με το επώνυμο που θυμίζει τον ομώνυμο ποιητή στην «Θεία Κωμωδία» του Δάντη) και τη γοητευτική σύντροφό του Μαργκό.

Όλα αυτά μας τα δίνει αμέσως ο Οστερ, από τις πρώτες κιόλας σελίδες, ενώ στη συνέχεια της αφήγησης θα

ΠΟΛ ΟΣΤΕΡ

«Αόρατος»

Μυθιστόρημα.

Μετάφραση:

Σπύρος Γιαννάρας

Μεταίχμιο.

2013, σελ. 162

Κυκλοφορεί

23 Οκτωβρίου

παρακολουθήσουμε τη ζωή του Ανταμ, από τη νιότη έως την ανάμνησή της, μέσα από τα μάτια διαφορετικών προσώπων που μπανοβγαίνουν σε αυτήν ανά τα χρόνια.

Ο «Αόρατος» είναι ένα bildungsroman, ένα —εκ πρώτης όψεως— «παλαιάς κοπής» μυθιστόρημα περί έρωτος (ή ερώτων). Πολύ γρήγορα όμως ο συγγραφέας θα προσθέσει στην πλοκή μια σοκαριστική πράξη βίας, μια σειρά από νοσηρές επιθυμίες των πρωταγωνιστών και την ένταση της διαρκούς αναζήτησης «κάθαρσης», από τη Νέα Υόρκη στο Παρίσι κι από εκεί στην Καραϊβική — σε ένα αφηγηματικό ταξίδι διάρκειας περίπου σαράντα ετών.

Φυσικά, στο σύνολό του, το βιβλίο είναι κομμάτι του οστερικού σύμπαντος: αναρωτήσεις γύρω από το γράψιμο, τη γλώσσα, την «υφή» της συνειδησης, διακειμενικές αναφορές και —όπως (σχεδόν) πάντα στα γραπτά του Οστερ— θαράσματα της ίδιας της φιγούρας του συγγραφέα να αντανάκλούν στη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών (ιδίως σε αυτήν του νεαρού Ανταμ, αλλά και —κυρίως— σε εκείνη του συγγραφέα που, εν έτει 2007, θα αναλάβει να μας ξαναπεί την ιστορία του πρώτου).

Κι εκεί που το «παλαιάς κοπής» μυθιστόρημα κοντεύει να πείσει τον αναγνώστη πως είναι όντως παλαιάς κοπής, ο Οστερ υποσκάπτει την αφήγηση. Μετά τα μισά του βιβλίου, καθώς νέα αφηγηματικά βλήματα προσθέτονται στο μωσαϊκό, τίποτα δεν είναι

βέβαιο, κάθε τι μοιάζει αντιφατικό ή αναξιόπιστο. Ο Οστερ όμως δεν κάνει τίποτα περισσότερο (αν και το κάνει μαεστρικά) από το να μας δίνει το παρελθόν ως αυτό το οποίο πραγματικά είναι: ως τους αλληλοσυγκρουόμενους, υποκειμενικούς τρόπους που εκλαμβάνει κανείς την πραγματικότητα, ως την προβολή του αντίκτυπου των ατομικών πράξεων στη σχηματοποίηση της μνήμης, ως ένα παραμύθι που αλλοιώνεται καθώς το αφηγούνται διαφορετικά στόματα.

Κι αν τα παραπάνω κάνουν το βιβλίο να μοιάζει περισσότερο δαιδαλώδες απ' όσο θα ήθελε (;) ο αναγνώστης, οφείλει κανείς να σημειώσει πως οι συγκρούσεις και οι απότομες αλλαγές πλεύσης της αφήγησης —από τα «high class» σουαρέ ως τις σκηνές ωμής βίας— είναι απολύτως ομαλές, πως οι δομικές, παιγνιώδεις επινοήσεις του συγγραφέα κάνουν τη γραμμική εξέλιξη της ελκυστική και διαυγή (ενδεχομένως σε αρμονία και με τον τίτλο του βιβλίου).

Τι και αν ένα μέρος της κριτικής κοινότητας αναγνώρισε στο βιβλίο μια σειρά από «αναπόφευκτα οστερικά κλισέ», «[...] ατυχήματα που επισκέπτονται την αφήγηση σαν αυτοκίνητα που πέφτουν από τον ουρανό» [«Shallow graves», James Wood, The New Yorker (Σεπτέμβριος 2009)], ο Οστερ στήνει ένα πολύπλοκο, «πολεμικό» σκηνικό, κατ' αναλογία εκείνου της Κόλασης του Δάντη (με πλείστες όσες άλλες αναφορές σε έργα του, ακόμα και το σημείο εκκίνησης της αφήγησης: μία νύχτα του Απριλίου, όπως στη «Θεία Κωμωδία»), που κοχλάζει πίσω από τις πράξεις των ηρώων. Εξάλλου, όπως ο ίδιος ο συγγραφέας παραδέχτηκε σε συνέντευξή του [συνέντευξη στον Nick Obourn, True/Slant (Οκτώβριος 2009)]: «Μας έχει περικυκλώσει [ο πόλεμος] τώρα πια, έτσι δεν είναι; Είμαστε τόσο βυθισμένοι σε αυτόν που είναι δύσκολο να σκεφτείς. [Έτσι] οι ήρωές μου δραπετεύουν σε αφηγήσεις».

Μ. ΦΑΛΣ